

Stelselwijziging Jeugd

Brochure over gezinshuizen

De kracht van het gewone leven

Inhoud

1	Waar gaat deze brochure over?	3
2	Wat is een gezinshuis	4
3	Gezinshuizen in cijfers	6
4	Welke kinderen wonen in gezinshuizen?	7
5	Betrokken partijen	8
6	Kosten en financiering	9
7	Kwaliteitsbewaking	12
8	Actuele thema's	13
9	Taken en aanbevelingen voor gemeenten	14

Colofon

Deze brochure mede tot stand gekomen in samenwerking met:
Present 24x7, Gezinshuis.com, Alliantie kind in gezin, Nederlands Jeugdinstituut
Jeugdzorg Nederland, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland

Samenstelling: Bibo Jeugdzaken

1 Waar gaat deze brochure over?

De nieuwe Jeugdwet schrijft voor dat jeugdigen die voor kortere of langere tijd niet thuis kunnen opgroeien in principe opgevangen moeten worden in een gezinsverband.

Wetsartikel 2.3.6:

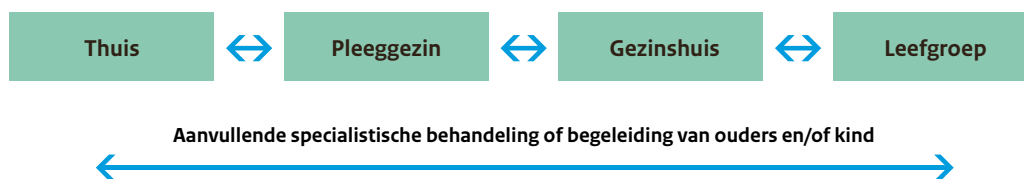
‘Het college draagt er zorg voor dat de jeugdige in het geval van een uithuisplaatsing, indien redelijkerwijs mogelijk, bij een pleegouder of in een gezinshuis wordt geplaatst, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang is van de jeugdige.’

Jeugdigen een zo normaal mogelijke opvoeding geven in een gewoon gezin bij liefdevolle ouders, past bij de hedendaagse inzichten over effectieve jeugdhulp. Een pleeggezin lijkt dan bij uithuisplaatsing het meeste voor de hand te liggen, maar is voor jeugdigen met complexe problematiek vaak niet geschikt. Voor jeugdigen die intensievere zorg nodig hebben, zijn er gezinshuizen. Sommige jeugdigen passen niet (meer) in een gezinsstructuur, bijvoorbeeld door ernstige hechtingsproblematiek of omdat ze een bepaalde behandeling nodig hebben. Deze jeugdigen zijn gebaat bij een plaats in een leefgroep. Deze verschillende vormen van jeugdhulp vormen als het ware een continuüm.

De gemeenten zijn met ingang van 1 januari 2015 verantwoordelijk voor een voldoende en passend aanbod van gezinsvormen voor de jeugd en ouders die in hun gemeente wonen. Deze brochure geeft de noodzakelijke informatie over gezinshuizen. U leest een beknopte beschrijving van de belangrijkste punten met een verwijzing naar relevante bronnen voor meer informatie. Om u een beeld te geven van om welke kinderen het nu eigenlijk gaat, wordt de feitelijke informatie afgewisseld met de verhalen van Sagar, Pauline en Nathalie, drie kinderen uit verschillende gezinshuizen.

Meer informatie over pleegzorg vindt u in de [brochure Pleegzorg, een bijzondere vorm van jeugdhulp](#).

Continuüm jeugdhulp

2 Wat is een gezinshuis?

Gezinshuizen zijn een kleinschalige vorm van jeugdhulp waarbij een of meerdere jeugdigen tussen de 0 en 23 jaar worden opgenomen in het eigen gezin van de zogenaamde gezinshuisouders. In het gezinshuis bieden deze ouders op professionele wijze 24 uur per dag, 7 dagen in de week verzorging, opvoeding en begeleiding. Minimaal een van beide ouders ontvangt hiervoor een inkomen.

In gezinshuizen krijgen jeugdigen een zo normaal mogelijke opvoeding, maar wordt zo nodig ook voor extra (ambulante) behandeling gezorgd. Een gezinshuis is een vorm van hulp tussen pleeggezin en leefgroep in. Het verschil met pleegzorg is dat er in een gezinshuis sprake is van een professionele betaalde opvoeder. Deze opvoeder is er altijd. Dit onderscheidt gezinshuizen van leefgroepen, waar jeugdigen worden opgevoed door meerdere beroepsopvoeders die in wisseldiensten werken. Continuïteit in de opvoedingsrelatie is een zeer sterk punt van gezinshuizen, omdat het de jeugdige de gelegenheid geeft om een gezonde hechtingsrelatie te ontwikkelen. Andere sterke punten zijn: kleinschaligheid, aandacht voor het individu, maatwerk in de begeleiding, en accent op het normale leven.

Diversiteit

Gezinshuizen zijn er in veel verschillende vormen, afhankelijk van doelgroep en werkwijze. Als gevolg hiervan zijn er ook veel verschillende benamingen in omloop, zoals gezinsgroep, projectgezin, gezinshuisplus, overbruggingsgezin, gezinskring en Remihuis. Het voert te ver om alle verschijningsvormen te beschrijven, we beperken ons tot vier typerende kenmerken:

- Doel
Een plaatsing in een gezinshuis kan tijdelijk of langdurig zijn. Dit is afhankelijk van het doel van de plaatsing. Net als in de pleegzorg is er onderscheid tussen het zogenaamde hulpverleningsperspectief en het opvoedingsperspectief. Bij het hulpverleningsperspectief worden kinderen tijdelijk opgevangen en begeleid in het gezinshuis, totdat ze weer thuis of in een pleeggezin kunnen wonen. Is er sprake van een opvoedingsperspectief, dan groeien de kinderen op in het gezinshuis tot ze volwassen zijn. Daarnaast kan er net als bij pleegzorg in een gezinshuis sprake zijn van crisisplaatsingen.
- Organisatie
Een deel van de gezinshuizen maakt deel uit van het aanbod van zorgaanbieders. De gezinshuisouders zijn bij deze organisatie in loondienst. De overige gezinshuizen zijn particulier. Deze particuliere gezinshuizen zijn voor het merendeel aangesloten bij de franchiseorganisatie Gezinshuis.com, een klein deel opereert volledig zelfstandig.
- Sector
Op dit moment worden er afhankelijk van de problematiek vanuit drie separate sectoren jeugdigen in gezinshuizen geplaatst: vanuit de jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de gehandicaptenzorg. Deze sectoren hebben ieder een eigen indicatie- en bekostigingssystematiek. Dit heeft in de huidige praktijk geleid tot een scheiding tussen Jeugdzorg-gezinshuizen en AWBZ-gezinshuizen. Met de nieuwe Jeugdwet verdwijnt ook de AWBZ en is de indicering en plaatsing van alle jeugdigen, met uitzondering van ernstig meervoudig beperkte jeugdigen (die gaan vallen onder de Wet op de langdurige zorg) de verantwoordelijkheid van de gemeente. Welke consequenties de overheveling van de AWBZ naar de Jeugdwet heeft voor jeugdigen met een beperking vindt u in de [handreiking Kinderen en jongeren met een beperking: van AWBZ naar Jeugdwet](#).

- Profiel

Gezinshuizen hebben een eigen profiel. Sommige gezinshuisouders zijn erg sterk in het creëren van een passend opvoedingsklimaat voor ernstig getraumatiseerde jonge kinderen, terwijl andere gezinshuisouders juist zeer geschikt zijn voor het opvoeden van pubers met een lichte verstandelijke beperking. Weer andere gezinshuisouders zijn samen met hun eigen kinderen een uitstekende plek voor het begeleiden van adolescenten naar zelfstandigheid. Het profiel van het gezinshuis is een belangrijke factor bij de matching tussen jeugdige en gezinshuis.

Sagar

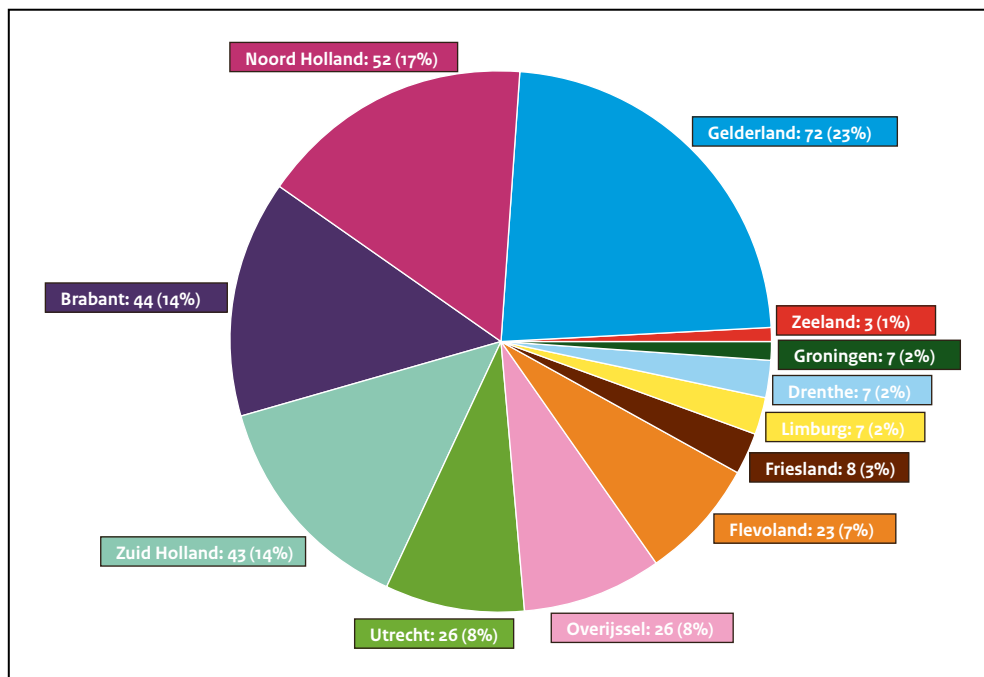
Ik heb geloof ik in vijf tehuizen gewoond. Soms werd ik gewoon naar een andere instelling gestuurd omdat je er niet te lang mocht wonen, geloof ik. En ik ben er ook weleens uitgezet omdat ik te moeilijk was. Dan kreeg ik ruzie met de leiding. Over van alles en nog wat. Ik had totaal geen vertrouwen in volwassenen. Dat kwam door m'n stiefvader en m'n moeder. En ook wel een beetje door m'n vader. Die was verslaafd. Ik weet niet meer dat mijn ouders uit elkaar gingen. Toen was ik nog heel jong. Mijn stiefvader mishandelde me en mijn moeder kon daar niks aan doen. Op een gegeven moment zei mijn moeder dat mijn zus en ik het huis uit moesten. Van m'n achtste tot m'n negende hebben we bij m'n tante gewoond. Maar ik was nogal bijdehand, en agressief ook. Mijn zus was alleen brutaal. Die ging toen naar een pleeggezin.' Na vijf tehuizen kwam Sagar op zijn veertiende terecht in het gezinshuis van Mirjam en Lucas, waar hij over een half jaar weg moet, omdat hij 18 wordt. Hij is van plan om bij de rechter verlenging aan te vragen.

3 Gezinshuizen in cijfers

- In 2012 woonden in Nederland 1.677 jeugdigen in 479 gezinshuizen. In een gezinshuis wonen doorgaans 3 of 4 kinderen.
- 90% van de gezinshuisouders woont samen met zijn/haar partner, hun gemiddelde leeftijd is 47 jaar. Meer dan de helft van de gezinshuisouders is hoog opgeleid (HBO en WO) en een fors deel heeft een pedagogische opleiding gevolgd. Bijna alle gezinshuisouders zijn van Nederlandse afkomst.
- Bij 60% van de gezinshuizen wonen er ook eigen kinderen in het huis. In een derde van de gezinshuizen zijn broers en zussen uit hetzelfde gezin opgenomen.
- Bij 90% van de kinderen is het doel van de plaatsing het bieden van een perspectiefvolle opvoeding, wat langdurig verblijf in het gezinshuis betekent.
- Er zijn in Nederland 64 zorgaanbieders die gezinshuizen hebben. De spreiding is groot: er zijn aanbieders met slechts 1 of 2 gezinshuizen, maar ook met 30 gezinshuizen of meer.
- Het aantal gezinshuizen groeit in Nederland. Steeds meer zorgaanbieders bouwen leefgroepen af en breiden uit met gezinshuizen. Tussen 2011 en 2012 was er een landelijke groei van ruim 20%.
- Gelderland is de provincie met verreweg de meeste gezinshuizen, in Zeeland en Groningen zijn er het minst. De geografische spreiding vindt u in de onderstaande figuur.

Geografische Spreiding Gezinshuizen 2012

Meer cijfers vindt u in [Factsheet gezinshuizen](#) en *Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012*.
http://gezinspiratieplein.nl/publicaties/cat_view/2-gezinsvormen-algemeen.

Wilt u zich een beeld vormen dat niet alleen op cijfers is gebaseerd? De afgelopen jaren zijn er diverse films gemaakt over het leven in een gezinshuis. U kunt deze bekijken [via het YouTube-kanaal van de Rudolpstichting](#).

4 Welke kinderen wonen in gezinshuizen?

De problemen van jeugdigen in gezinshuizen variëren sterk maar zijn over het algemeen complex en meervoudig. Vaak is er sprake van problemen in het gezin van herkomst, zijn de jeugdigen hierdoor onveilig gehecht en getraumatiseerd geraakt. In AWBZ-gezinshuizen wonen veel jeugdigen met een verstandelijke beperking en psychiatrische problemen (waaronder autisme). Voor zowel Jeugdzorg- als AWBZ-gezinshuizen geldt dat er een uitgebreide hulpverleningsgeschiedenis is voordat de jeugdige in een gezinshuis terecht komt. De meeste jeugdigen hebben voor het gezinshuis in een leefgroep, pleeggezin of elders gewoond; vaak hebben ze meerdere overplaatsingen achter de rug. Slechts een kwart van de jeugdigen komt rechtstreeks uit het eigen gezin. Bij twee derde van de jeugdigen is een kindbeschermingsmaatregel uitgesproken. Veel jeugdigen in gezinshuizen volgen speciaal onderwijs. De doelen van een gezinshuisplaatsing lopen uiteen van het verminderen van gedragsproblematiek en opgroeien tot volwassenheid tot terug naar eigen gezin of pleeggezin en voorbereiden op (begeleid) zelfstandig wonen. Een opmerkelijk hoog percentage van de jeugdigen in gezinshuizen is van Nederlandse afkomst (meer dan 90%).

De complete onderzoeksverslagen *Rapport Gezinshuizen in de jeugdzorg* en *Rapport Kenniskring gezinshuizen AWBZ* kunt u downloaden via [deze link](#).

Paulien

Op haar achtste werd Paulien uit huis geplaatst. Haar alleenstaande moeder raakte overspannen en uit onderzoek bleek dat Paulien de gedragsstoornis ODD had, waardoor ze vaak erg opstandig was. Paulien: 'Op dat moment snapte ik niet dat ik thuis weg moest, maar achteraf denk ik dat het de beste oplossing was om allebei tot rust te kunnen komen. Ik kwam in een soort instelling met verschillende huizen met groepen kinderen en groepsleiders. Daar heb ik tot mijn tiende gewoond. Na een jaar hoorde ik dat ik daar weg moest, omdat het niet de juiste plek was voor mij. Teveel kinderen en teveel begeleiders. Daarna kwam ik in een gezin bij mensen die zelf al twee zonen hadden, van ongeveer 18 en 14 jaar oud. Daar woonde ook een jongen van 12, die ze wilden adopteren. En ik was een soort gastkind. Het waren aardige mensen, maar door allerlei dingen voelde ik me daar achtergesteld bij de jongens. Na een half jaar werd ik er weggehaald. Toen kwam ik bij Eelco en Daisy, die zelf geen kinderen hadden. Zij gaven me genoeg aandacht. Daarom voelde ik me fijn. Ik wist dat hun grootste wens was een gezinshuis te beginnen. Op een gegeven moment werden ze uitgekozen bij een sollicitatie. Ik verhuisde met ze mee. Paulien is nu bijna 19 en woont sinds drie jaar weer bij haar moeder en haar zes jaar oudere broer.

5 Betrokken partijen

Direct betrokken

- Jongeren die in een gezinshuis of pleeggezin wonen, hebben zich verenigd in het [landelijke jongeren netwerk JongWijs](#).
- Gezinshuisouders en andere ouders die hun beroep hebben gemaakt van het opvoeden van (andermans) kinderen in een gezinsvorm hebben zich verenigd in de [landelijke beroepsvereniging Present 24x7](#).

Aanbieders

- In Nederland bieden 64 zorgaanbieders gezinshuizen aan. Dit zijn met name landelijke en regionale organisaties voor jeugd & opvoedhulp en instellingen voor gehandicaptenzorg. Aanbieders van jeugd & opvoedhulp hebben zich verenigd via de [branchevereniging Jeugdzorg Nederland](#), de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland <http://www.vgn.nl/> is de brancheorganisatie die opkomt voor de belangen van aanbieders in de gehandicaptenzorg.
- Steeds meer gezinshuizen in Nederland zijn zelfstandige ondernemingen. Het merendeel van deze gezinshuizen is als franchisenemer aangesloten bij Gezinshuis.com. [Gezinshuis.com](#) zorgt voor werving, selectie, professionalisering en begeleiding van de ouders en bewaakt de kwaliteit van de zorg. Een beperkt aantal zelfstandige gezinshuizen is geen franchiseondernemer.

Oprachtgevers

- Voor een plaats in een gezinshuis is een indicatie nodig, die in de huidige situatie voor AWBZ-gezinshuizen wordt afgegeven door het Centraal Indicatieorgaan Zorg (CIZ) en voor Jeugdzorg-gezinshuizen door Bureau Jeugdzorg. Bureau Jeugdzorg indiceert niet alleen, maar voert in de huidige situatie ook de juridische kindbeschermingsmaatregelen uit. Vanaf 1 januari 2015 zullen de kindbeschermingsmaatregelen worden uitgevoerd door een gecertificeerde organisatie voor kindbescherming, waarmee de gemeente een contract afsluit.
- De gemeenten worden met ingang van 2015 gezamenlijk verantwoordelijk voor alle jeugdhulp. Iedere gemeente bepaalt dan als opdrachtgever zelf op welke gronden en op welke wijze zij jeugdigen voor een gezinshuis in aanmerking wil laten komen. Initiatieven voor verbetering en vernieuwing van de gezinshuizen kunnen van samenwerkende gemeenten komen al dan niet gefaciliteerd door de VNG.
- Het ministerie van VWS stelt de wettelijke kaders op en heeft als stelselverantwoordelijke een rol bij het toezicht op de kwaliteit van de jeugdhulp (via de samenwerkende rijksinspecties) en het faciliteren van kwaliteitsverbetering.

Kennisontwikkeling en vernieuwing

- [De Rudolphstichting](#) initieert vernieuwende projecten in de jeugdzorg voor kinderen die niet meer bij hun ouders kunnen wonen. De stichting ontwikkelt en ondersteunt gezinshuizen in heel Nederland en ontwikkelde recent het keurmerk voor gezinshuizen (zie 7).
- Informatie over de laatste onderzoeken en inhoudelijke ontwikkelingen binnen gezinshuizen zijn te vinden bij het Nederlands Jeugdinstuut <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Projecten/Kennis--en-ontwikkelagenda-Opgroeien-van-langdurig-uthuisgeplaatste-kinderen-en-het-Gezinspiratieplein>. <http://www.gezinspiratieplein.nl/onderzoeken/lopende-onderzoeken>
- [De Alliantie kind in gezin](#) is een krachtenbundeling van partijen uit verschillende sectoren in Nederland die wil bereiken dat uithuisgeplaatste kinderen zoveel mogelijk in gezinnen opgroeien. Om gemeenten voor te bereiden op hun nieuwe taken organiseert de Taskforce kind in gezin op aanvraag lokale bijeenkomsten <http://www.inhuisplaatsen.nu/actueel/265-taskforce-kind-in-gezin-stimuleert-gemeenten-tot-inhuisplaatsen> over dit zogenaamde inhuisplaatsen.

6 Kosten en financiering

Huidige bekostigingssystematiek

Op dit moment bestaan er aparte bekostigingssystemen voor:

- a, verblijf
- b, aanvullende zorgactiviteiten

a. Verblijf

Om zorg en begeleiding te kunnen ontvangen binnen een gezinshuis, als kleinschalige vorm van 24-uurs zorg, is een indicatie 'verblijf' nodig. Afhankelijk van de zogenaamde indicatiegrondslag (Welke wet geeft recht op zorg?) zijn er twee indicatieorganen, ofwel toegangspoorten naar gezinshuizen, te weten: Bureau Jeugdzorg (BJZ) en het Centraal Indicatieorgaan Zorg (CIZ). Bij indicatiestelling op grond van de huidige Wet op de Jeugdzorg (WJZ) gaat het om de beoordeling van het individu en het gezinssysteem, bij een AWBZ-indicatie gaat het om de vaststelling van 'beperkingen ten gevolge van een aandoening of een handicap/beperking'. Dit zijn chronische aandoeningen. Indicaties worden in alle gevallen alleen afgegeven aan zogenaamde toegelaten zorgaanbieders.

b. Aanvullende zorgactiviteiten

Het kan zijn dat aanvullende zorgactiviteiten nodig zijn in de vorm van een indicatie 'diagnostiek' of 'behandeling'. Denk bijvoorbeeld aan de therapie bij psychiatrische problemen. In veel gevallen is het de Zorg Verzekeringwet (ZVW) die recht geeft op deze aanvullende zorg. Een verwijzing van de huisarts is in dat geval voldoende om zorgverlening te legitimeren. Ook Bureau Jeugdzorg kan als dat nodig is, op grond van de huidige Wet op de Jeugdzorg, een indicatie voor aanvullende ambulante behandeling afgeven

Om te bepalen op hoeveel hulp en welke hulp een jeugdige recht heeft, wordt binnen de AWBZ gewerkt met 'cliëntprofielen' en 'Zorg Zwaarte Pakketten' (ZZP) en binnen de ZVW met 'zorgtypen', 'zorgprofielen' en 'Diagnose Behandeling Combinaties' (DBC).

Voor alle zorgpakketten en productcombinaties bestaan landelijke normbedragen. U kunt deze vinden op de website van de [Nederlandse Zorg Autoriteit](#). Het zorgkantoor (uitvoerder AWBZ en ZVW) keert het totale zorgbudget uit aan de toegelaten zorgaanbieder. De jeugdzorg wordt tot 1 januari door de provincies gefinancierd die eigen provinciale normtarieven hanteren.

Wat betekent dit concreet voor de huidige financiering van een gezinshuis? Dat hangt af van of gezinshuisouders (franchise)ondernemers (1) of in loondienst bij een zorgaanbieder (2) zijn.

1. Gezinshuisouders zijn (franchise)ondernemers

De zorgaanbieder sluit afhankelijk van gemaakte werkafspraken met de gezinshuisouders een groter of kleiner deel van het zorgbudget door naar het gezinshuis. Bij gezinshuizen die alles zelf doen behoudt de aanbieder doorgaans 5 tot 10 % van het bedrag voor het verzorgen van de afspraken met het zorgkantoor, de registratie en facturatie van de zorg en de kwaliteitsbewaking van de zorg. In de praktijk ontvangen gezinshuisouders in Jeugdzorg-gezinshuizen gemiddeld een dagvergoeding van 95 tot 100 euro per dag per kind. Voor aanvullende behandelingen, zoals gedragsobservatie en gedragstherapie, wordt globaal genomen 1000 tot 3000 euro per traject vergoed. Gemiddeld genomen is een gezinshuis bij vier jeugdigen economisch rendabel. Een van de gezinshuisouders kan dan een salaris ontvangen uit de onderneming. Bij meer jeugdigen is er ook budget voor de inzet van een parttime pedagogisch medewerker. In AWBZ-gezinshuizen kan de dagvergoeding hoger zijn voor meervoudig gehandicapte kinderen. Deze jeugdigen hebben zo veel individuele zorg nodig, dat gezinshuizen met twee of drie van deze jeugdigen al economisch rendabel kunnen zijn.

2. Gezinshuisouders zijn in loondienst

Doorgaans is een van de gezinshuisouders in loondienst bij een zorgaanbieder. Deze gezinshuisouder ontvangt een salaris conform de geldende CAO. Voor het dagelijks levensonderhoud van de jeugdigen ontvangen de gezinshuisouders per jeugdige een dagvergoeding die per aanbieder verschilt, maar doorgaans in de richting komt van de jaarlijks door het Rijk vastgestelde dagvergoeding voor pleegkinderen. De zorgaanbieder betaalt de aanvullende zorgactiviteiten die nodig zijn.

Nieuwe bekostigingssystematiek

Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor een voldoende en passend aanbod van voorzieningen voor de jeugd en ouders in hun gemeente. Met inachtneming van de afspraken over continuïteit van zorg in 2015, koopt u voortaan naar behoefte de gezinsvormen die u nodig acht in bij zorgaanbieders en maakt daarover met elkaar financiële afspraken. Welke bekostigingssystematiek u daarvoor gaat gebruiken, bepaalt u als gemeente zelf. Er zijn bekostigingsafspraken op basis van prestaties mogelijk, maar u mag ook subsidies verstrekken. Meer informatie over bekostigingsmodellen vindt u [via deze link](#).

Ook het proces van inkoop bepaalt u zelf. Zo kunt u bijvoorbeeld zorg inkopen via een aanbestedingsprocedure en u hoeft de inkoop van gezinshuisplaatsen niet meer te laten lopen via de 'toegelaten zorgaanbieders'. Met ingang van 1 januari kunt u, mocht u dit wensen, rechtstreeks zaken doen met particuliere gezinshuizen.

Daarnaast blijven gezinshuizen voor kinderen die een zodanig grote zorgbehoefte hebben dat zij onder de Wet langdurige zorg vallen en dus niet onder de Jeugdwet, toegankelijk. De bekostiging van hun verblijf en zorg verloopt via de zorgverzekeraars.

Woonplaatsbeginsel

Gemeenten zijn vanaf 1 januari financieel verantwoordelijk voor de jeugdhulp aan kinderen en ouders die in hun gemeente wonen. Maar wat gebeurt er als een kind dat ingeschreven staat in uw gemeente verhuist naar een gezinshuis buiten uw gemeente? Welke gemeente betaalt dan deze gezinshuisplaats? De verantwoordelijkheid van de gemeente wordt vanaf 1 januari bepaald door het woonplaatsbeginsel. De verantwoordelijke gemeente is in beginsel de gemeente waar de ouder met gezag woont. Bij een verhuizing, een wijziging in het gezag of als het kind meerderjarig wordt, verandert de situatie. Via een stappenplan kunt u bepalen of uw gemeente in de nieuwe situatie verantwoordelijk is voor de zorg. Uitgebreide informatie over het woonplaatsbeginsel vindt u [via deze link](#).

PGB

Op basis van de Jeugdwet en concept-WMO 2015 kunnen jeugdigen en hun ouders, net als onder de huidige wetgeving, onder voorwaarden kiezen voor een PGB in plaats van zorg in natura. De voorwaarden voor toekenning van een PGB en de wijze van uitbetaling veranderen door de nieuwe wettelijke regels. Informatie vindt u [via deze link](#).

Verzekeringen

Voor uit huis geplaatste kinderen met een justitiële maatregel (OTS of voogdij) moet per 1 januari 2015 via een gecertificeerde organisatie voor jeugdbescherming (gebeurt nu door Bureau Jeugdzorg) een aanvullende zorg- en WA-verzekering worden afgesloten. Uithuisgeplaatste kinderen met een vrijwillige plaatsing blijven verzekerd via hun ouders.

Ouderbijdrage

In de huidige situatie zijn ouders verplicht voor de zorg van hun kind in een gezinshuis een ouderbijdrage te betalen. Dit gaat als volgt:

- De ouderbijdrage voor jeugdigen die in een Jeugdzorg-gezinshuis wonen, wordt vastgesteld en geïnd door het [Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen](#).
- Ouders van kinderen in AWBZ-gezinshuizen betalen de kleding en het zakgeld van hun uithuisgeplaatste kinderen in principe zelf. De gezinshuisouders stellen daarvoor, in samenspraak met de ouder(s), jaarlijks een begroting op.

Vanaf 1 januari kunnen gemeenten zelf bepalen of zij een bijdrage vragen aan ouders van kinderen die gebruik maken van jeugdhulp en die buiten het eigen gezin verblijven. Ook bepalen gemeenten zelf hoe hoog die bijdrage moet zijn. Alleen als er sprake is van een opname in een gezinshuis op basis van een rechterlijke uitspraak, is de ouderbijdrage verplicht en wordt deze landelijk geïnd.

Nathalie

Nathalie, 9 jaar, is drie jaar geleden overgeplaatst naar het gezinshuis van Jan en Gerda, die drie eigen kinderen van 14, 12 en 8 jaar en vier inwonende kinderen (van 18, 16, 9 en 7) met een lichte verstandelijke beperking hebben. Daarvoor woonde ze in een gezinshuis met normaal begaafde kinderen, waar ze te veel op haar tenen moest lopen. Nathalie en haar drie jaar oudere zus zijn na ingrijpen van het AMK en Bureau Jeugdzorg uithuisgeplaatst vanwege ernstige verwaarlozing. De moeder is zwakbegaafd, de vader heeft een gokverslaving. De ouders kunnen de opvoeding en verzorging niet aan. Nathalie heeft veel aandacht en begeleiding en een strak dagritme nodig: ze is verstandelijk beperkt, ernstig verwaarloosd, heeft hechtingsproblemen, ADHD, en gehoor- en oogproblemen, waardoor ze veel ziek is en er regelmatig dokter- en ziekenhuisbezoek nodig is. Ze woont nu drie jaar bij Jan en Gerda en mag daar blijven zo lang als nodig is. Ze heeft regelmatig contact met haar ouders en zus, maar voor iedereen is duidelijk dat ze niet meer terug gaat naar huis. Voor Nathalie is het leven de afgelopen jaren overzichtelijk en rustig geworden; ze weet waar ze aan toe is en hoeft zich -nu ze tussen andere kinderen met een beperking woont- niet meer ieder dag te bewijzen.

7 Kwaliteitsbewaking

Als het gaat om de kwaliteit die van gezinshuizen mag worden verwacht, dan zijn uiteraard de bepalingen over kwaliteit in de Jeugdwet van belang. De Jeugdwet stelt dat jeugdhulpaanbieders verantwoorde hulp moeten bieden en daarvoor moeten voldoen aan de 'norm van verantwoorde werktoedeling'. Dit betekent dat werkzaamheden in principe moeten worden uitgevoerd door of onder verantwoordelijkheid van beroepskrachten die zijn opgenomen in één van de ter zake doende beroepsregisters. Momenteel wordt nog gewerkt aan een nadere invulling van deze bepaling in de wet. In deze [factsheet](#) vindt u de kwaliteitseisen die de Jeugdwet stelt aan jeugdhulpaanbieders en gemeenten.

De gemeente kan deze wettelijke eisen aanvullen met eigen kwaliteitseisen. Diverse organisaties hebben bruikbare kwaliteitsstandaarden ontwikkeld. Quality 4 Children (Q4C) ontwikkelde 20 kwaliteitsstandaarden http://www.q4c.nl/kwaliteitsstandaarden_nl.html die van toepassing zijn als kinderen niet thuis wonen. De eerste kwaliteitsstandaard luidt: 'Alles is erop gericht om uithuisplaatsing te voorkomen.' In opdracht van de Alliantie kind in gezin heeft de Stichting Alexander in 2011 op basis van Q4C onderzoek <http://www.inhuisplaatsen.nu/de-bouwplaats/kinderen-en-ouders-helpen/onderzoek> gedaan naar de kwaliteit van de zorg in gezinshuizen.

De meeste zorgaanbieders die gezinshuizen in hun aanbod hebben zijn HKZ-gecertificeerd. Een organisatie met het HKZ-keurmerk www.HKZ.nl heeft intern de zaken goed op orde, stelt de klant centraal en werkt voortdurend aan verbetering van de zorg- en dienstverlening. Gezinshuizen (inclusief franchise gezinshuizen van Gezinshuis.com) worden meegenomen in de audits.

Speciaal voor gezinshuizen is er sinds het begin van dit jaar het [Keurmerk Gezinshuizen](#). Dit kwaliteitsstelsel is toepasbaar voor alle zorgsectoren en alle mogelijke organisatievormen van een gezinshuis. Het keurmerk wordt toegekend voor drie jaar. Om als gecertificeerd gezinshuis geregistreerd te worden, moeten gezinshuisouders de aanpak en de organisatie van het gezinshuis vastleggen in het handboek van Keurmerk Gezinshuizen. Ieder jaar wordt door middel van een gezinshuis-audit en een ISO-audit getoetst of het gezinshuis ook werkt volgens deze vastgelegde afspraken. De ISO-audits worden in opdracht van Keurmerk Gezinshuizen uitgevoerd door het onafhankelijke Keurmerkinstituut.

8 Actuele thema's

Het concept gezinshuizen is volop in ontwikkeling. Er wordt levendig gediscussieerd over talrijke inhoudelijke thema's, waarvan we er zes noemen:

1. Doel en doelgroep

Moeten we gezinshuizen vanwege de continuïteit die er wordt geboden bij voorkeur inzetten voor kinderen die langdurige zorg nodig hebben? Of kan een gezinshuis ook een doorgangshuis zijn voor kinderen die weer naar huis of naar een pleeggezin gaan? In het verlengde van deze discussie ligt de vraag: Zijn er meer specialistische gezinshuizen nodig voor specifieke doelgroepen, of moet een gezinshuis, net zoals in een normaal gezin, juist heterogeen zijn?

2. Matching

Een goede matching is van groot belang. Een nieuw kind moet passen bij de gezinsouders en de andere kinderen. Geeft de wachtlijst bij plaatsing de doorslag? Of hebben gezinshuizen een eigen profiel en kunnen ze kinderen die hierbij niet passen weigeren, terwijl een plaats dan langer onbezet blijft (kostenaspect)? Een afgebroken plaatsing berokkent per slot van rekening nog meer schade. Het Gezinspiratieplein, ADOC en het Nederland Jeugdinstituut doen op dit moment samen onderzoek naar de optimale [procedure voor matching](#).

3. Veeleisend bestaan

Het succes van gezinshuizen staat of valt met de gezinshuisouders die 24/7 klaar staan voor meerdere moeilijk opvoedbare kinderen, al dan niet in combinatie met eigen opgroeiende kinderen. Gezinshuisouder zijn is een pittig bestaan, dat je volhoudt als je effectieve begeleiding krijgt en voldoende rust en 'bijtank' momenten.

4. Contact met ouders

Het opbouwen en onderhouden van een relatie met ouders, die de uithuisplaatsing vaak moeilijk accepteren, vraagt veel van gezinshuisouders. Toch is het in de meeste gevallen van groot belang voor een kind dat ouders (en het netwerk) een grote rol blijven spelen in zijn/haar leven.

5. Stem geven aan kinderen

Uit het eerder genoemde Q4C-onderzoek blijkt dat kinderen weinig te vertellen hebben over hun eigen uithuisplaatsing. Als pubers niet instemmen met hun verhuizing naar een gezinshuis, is de plaatsing in veel gevallen gedoemd te mislukken. Ook de hulp aan jongere kinderen wordt effectiever, als zij actief betrokken worden.

6. Nazorg

In Nederland kom je in principe niet meer in aanmerking voor jeugdhulp als je de leeftijd van 18 jaar bereikt (soms geeft Bureau jeugdzorg een indicatie voor verlening tot uiterlijk 23 jaar af). Gezinsouders in Jeugdzorg-gezinshuizen signaleren dat de meeste jongeren die aan hun zorg zijn toevertrouwd er op hun achttiende nog niet aan toe zijn om op zichzelf te gaan wonen. 'Normale' kinderen van 18 jaar hebben ook nog ouderlijke ondersteuning en begeleiding nodig, laat staan deze kinderen. Vaak zijn de randvoorwaarden voor een zelfstandig leven ook niet gerealiseerd; heeft de jongere bijvoorbeeld geen woning of geen werk. Dit kan tot grote financiële problemen en terugval leiden. Ook op grond van de nieuwe Jeugdwet is verlengde jeugdhulp tot 23 jaar mogelijk. Omdat gemeenten op grond van de nieuwe WMO en de Participatiewet veel ruimere taken hebben op het gebied van de zorg en ondersteuning van volwassenen die niet zelfstandig kunnen functioneren, is de verwachting dat de leeftijdsgrens van 18 jaar op den duur in de praktijk een minder rigide scheidslijn wordt.

9 Taken en aanbevelingen voor gemeenten

Samengevat staan gemeenten (individueel, op regioniveau en/of landelijk) in het kader van gezinshuizen voor de volgende taken, die aandacht moeten krijgen in het beleidsplan:

- Bepalen op welke wijze de toegang tot gezinshuizen wordt geregeld (Wie neemt een besluit over plaatsing in een gezinshuis en op basis van welke gronden?). Dit geldt voor zowel vrijwillige als gedwongen plaatsingen voortvloeiend uit een kindbeschermingsmaatregel.
- Vaststellen welke kwaliteitseisen aan aanbieders worden gesteld, al dan niet geënt op specifieke omstandigheden in de eigen gemeente met inbegrip van de voorwaarden die er met het oog op de veiligheid gesteld worden aan gezinshuisouders (Verklaring Omtrent het Gedrag nodig).
- Bepalen op welke wijze gezinshuisplaatsen ingekocht en bekostigd gaan worden (inkoopprocedure en bekostigingsmodel) met inbegrip van het bepalen en innen van de eigen bijdrage voor ouders.
- Maken van concrete afspraken met andere gemeentes over de bekostiging van gezinshuisplaatsingen voortvloeiend uit het woonplaatsbeginsel.
- Inhoud geven aan de wettelijk bepaalde mogelijkheid tot verlengde jeugdhulp tot 23 jaar; bepalen wat 18-plussers in gezinshuizen nodig hebben op het gebied van begeleiding, opleiding, inkomen en wonen.
- Actueel overzicht houden op het effect van verschillende financiële en fiscale regelingen en voorzieningen op gezinshuizen en er voor zorg dragen dat betrokken gezinshuisouders hiervan op de hoogte worden gesteld.

Naast de directe taken zijn er met het oog op de toekomst van gezinshuizen belangrijke aandachtspunten die we, in willekeurige volgorde, als aanbevelingen meegeven:

1. Stimuleer dat er in het gehele proces beter naar kinderen en jongeren wordt geluisterd.
2. Bevorder de inzet van effectieve begeleidingsmethoden en voldoende respijtmogelijkheden voor gezinshuisouders in gezinshuizen, opdat draaglast en draagkracht in balans blijven voor gezinshuisouders.
3. Bezin je als gemeente op de vraag hoe gezinshuisouders in hun belangrijke rol nog beter ondersteund kunnen worden, zowel door de zorgaanbieders die de gemeente contracteert, als daar buiten. Bezuinigingen op speciaal vervoer en kortdurend verblijf (met name de logeervoorzieningen) raken gezinshuizen hard; ze verzwaren de draaglast van gezinshuisouders.
4. Faciliteer gezinshuisouders in de regio, stimuleer onderling contact en kennisdeling tussen gezinshuisouders, onafhankelijk van hun zorgaanbieder, en maak deze contacten en ontmoetingen toegankelijk voor pleegouders en ouders van andere gezinsvormen, zodat een lokaal netwerk van gevarieerde kleurrijke gezinsvormen ontstaat.
5. Bepaal in overleg met de aanbieders in de regio, hoe je als gemeente actief kunt bijdragen aan de werving van gezinshuisouders met uiteenlopende culturele en etnische achtergronden.
6. Heb oog voor de specifieke identiteit en achtergrond van jeugdigen, ouders, en gezinshuisouders en bezie met de aanbieders hoe er in het proces van matching maximaal aandacht kan zijn voor de keuzemogelijkheid van de jeugdige, de ouders en de gezinshuisouders.
7. Vraag gezinshuisouders, ouders en jeugdigen actief naar hun ervaringen en behoeften en geef hen een rol in het monitoren, evalueren en bijstellen van het gemeentelijk beleid en de uitvoering door de aanbieders en de gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming.
8. Stimuleer onderzoek en vernieuwing in gezinshuizen.

Dit is een uitgave van het

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

www.voordejeugd.nl

Juli 2014